

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Opplæring av barn og unge i asylmottak og omsorgssentre

Prosjekt 2010-2012

Innhold

Innhold	2
Forord	3
Bakgrunn	4
Oppdrag	4
Mål og hensikt	4
Målgruppe	5
Innhold, organisering og arbeidsmåter	5
Kommentarer til punktene 1-7 om tiltak	5
Gjennomføring av nettverkssamlinger og kurs	6
Nettverkssamlinger 2011	6
Oppsummering fra drøftinger på nettverkssamlingene 2011	12
Nettverkssamlinger 2012	13
Kurs 2012	18
Samarbeidspartnere	22
Vurdering av måloppnåelse	22
Behov for videreføring og veien videre	23
Videreføring av nettverk	24
Videreføring av kurs	24
Litteratur	26

Forord

Alle barn og unge i grunnskolealder som man kan anta vil komme til å oppholde seg i Norge i mer enn 3 måneder, har rett til et fullverdig grunnskoletilbud. Når oppholdet har vart i tre måneder, inntreer plikten til grunnskoleopplæring. Dette innebærer at alle barn som bor i asylmottak, uavhengig av foreldrenes oppholdsstatus, skal få et skoletilbud på sin nærscole.

I NOU 7:2010 Mangfold og mestring, avdekket Østbergutvalget at det var store ulikheter og kompetansebehov i opplæringen av barn som bor i asylmottak. Med bakgrunn i dette ga Kunnskapsdepartementet (KD) Utdanningsdirektoratet følgende oppdrag: **Opplæring av unge asylsøkere og barn av asylsøkere: informasjon, veiledning og kompetanseheving overfor kommunene.**

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) fikk ansvaret for å utføre oppdraget i alle landets regioner. NAFO har valgt å benytte seg av UDIs inndeling av regioner og har i tillegg delt nord-regionen i to områder: Nordland og Troms / Finnmark.

Oppdraget har hatt tre hovedområder:

1. **Veiledning og informasjon**
2. **Etablere nettverk mellom kommuner og asylmottak og omsorgssentre**
3. **Utvikle og gjennomføre kompetansehevende kurs i alle regioner**

Fra og med januar 2010 til og med juni 2012 har NAFO utviklet og gjennomført tiltak innenfor de tre hovedområdene. NAFO har hatt jevnlig interne møter og reflektert over og vurdert innhold, tiltak og framdrift i gjennomføringen av oppdraget. Videre har deltakerne på nettverkssamlinger og kurs gitt skriftlige og muntlige tilbakemeldinger på innhold, relevans og gjennomføring. I denne rapporten beskrives innhold, omfang, måloppnåelse og behov videre.

Oslo, juni 2012

Sigrun Aamodt

Prosjektleder

NAFO

Bakgrunn

Det er avdekket et stort kompetansebehov blant lærere og skoleledere i forhold til opplæring av barn og unge som bor i asylmottak og omsorgssentre. Det er videre avdekket at skoleeiere i flere kommuner og fylker har manglet informasjon og veiledning for å kunne gi den aktuelle elevgruppen et forsvarlig opplæringstilbud (NOU 7:2010). I Kunnskapsdepartementets (KDs) tildelingsbrev til Utdanningsdirektoratet for 2010, sies det at Utdanningsdirektoratet (Udir) skal "bidra til dialog mellom statlige myndigheter og skoleeiere om opplæring av barn og unge asylsøkere og skal gi informasjon til kommuner om opplæring av asylsøkere".

For elever som har opplevd krig og flukt, kan skolen framstå som den aller viktigste institusjonen utenom familien, og læreren den aller viktigste personen utenom foreldrene. Skolen representerer selve fremtidshåpet, og det å hjelpe elevene til å få håp og tro på at det kommer til å gå dem bra, er en stor og viktig krisepedagogisk oppgave (Schulz og Raundalen 2009). Med utgangspunkt i denne kunnskapen ønsker KD å utvikle kompetanse og kapasitet som omfatter både kompetanse hos lærerne for å kunne *gi* god undervisning samt kapasitet og kunnskap hos skoleeiere, skoleledere og lærere når det gjelder rettigheter, måter å organisere opplæringen på, eksisterende læremidler og ressurser.

I prosjektet beskrevet i denne rapporten, er det en viktig målsetting også at de ulike instansene som arbeider med elever i asylmottak og omsorgssentre, samarbeider om å utvikle rutiner som skal ivareta rettigheter og bidra til best mulige oppvekst- og opplæringsforhold for denne gruppen. Dette involverer både ansatte i mottak og omsorgssentre, ansvarlige for bosetting i kommunene og, som nevnt foran, skoleeiere og ansatte i skoler.

Oppdrag

I oppdragsbrev av 16.11.2010 fra Utdanningsdirektoratet, fikk NAFO følgende oppdrag: *Opplæring av unge asylsøkere: informasjon, veiledning og kompetanseheving overfor kommunene.*

Oppdraget legger vekt på både kortsiktige og langsiktige tiltak (se punkter i neste avsnitt).

Mål og hensikt

Mål: Det skal utarbeides og gjennomføres informasjon, veiledning og kompetanseheving overfor kommunene som har asylmottak og omsorgssentre.

I prosjektet inngår følgende syv tiltak for å oppnå målene:

1. Inngå samarbeid med relevante aktører om informasjon og veiledning
2. Krysslenker med informasjon
3. Utvikling av informasjons- og veiledningsarbeid
4. Etablering av nettverk mellom kommunene
5. Utvikling av kompetansehevingskurs for skoleeiere, ledere og lærere
6. Langsiktig styrking/utvikling av nettverk
7. Regelmessig oppdatering av hjemmesider/informasjonsmateriell

Tiltak 1 – 5 er kortsiktige, mens tiltak 6 – 7 skal utvikles over lengre tid.

Målgruppe

Målgruppene for satsingen i dette prosjektet er skoleeiere, lærere og skoleledere, ansatte i PPT, ansatte i asylmottak og omsorgssentre når det gjelder kompetanseheving, nettverksbygging og samarbeid. Målgruppen er også barn og unge i asylmottak og deres foreldre og barn i omsorgssentre. De vil være den målgruppen som skal merke positive konsekvenser av kompetanseheving og satsing innen skole- og opplæringstilbud, læringsmiljø og oppvekstmiljø.

Innhold, organisering og arbeidsmåter

NAFO har fordelt ansvaret mellom fem medarbeidere for kontakt med de ulike aktørene i regionene, og ansvar for gjennomføring og ledelse av samlinger og kurs. Det er gjennomført interne møter en gang per måned med felles planlegging av innhold og videre utvikling og statusoppdatering. Det er ført referat fra hvert møte.

Kommentarer til punktene 1-7 om tiltak

Punkt 1 (samarbeid med relevante aktører om informasjon og veiledning)

Arbeid med innholdet under dette punktet gjøres rede for i det følgende.

Punkt 2 (lenker med informasjon) **og punkt 7** (hjemmesider/informasjonsmateriell)

NAFO har etablert et eget område på sin hjemmeside der det gis informasjon om prosjektet, nettverkssamlinger, kurs, forslag til opplæring på ulike nivåer, kontakter og samarbeidsparter. Siden er under kontinuerlig oppdatering og utvikling, og dette arbeidet vil fortsette.

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Barn-og-unge-asylsoekere>

Under punktet informasjonsmateriell skal det, i tillegg til nettside og telefonbistand, utarbeides en ressursperm.

Punkt 3 (informasjons- og veiledningsarbeid)

To av NAFO's medarbeidere som deltar i prosjektet har ansvaret for en veiledningstelefon. Videre informerer NAFO's medarbeidere om prosjektet og informasjonen og ressursene på hjemmeområdet (punkt 2) på samlinger, konferanser og i møte med samarbeidsskoler i alle landets fylker.

Punkt 4 (etablering av nettverk mellom kommunene) **og punkt 6** (langsiktig styrking/utvikling av nettverk)

I etableringen av de regionale nettverkene planla og gjennomførte NAFO oppstartsmøter i hver region våren 2011 (datoer for samlingene framgår i milepælsplanen vedlegg 1). NAFO så det som hensiktsmessig å benytte eksisterende UDI-nettverk for mottaksledere ved asylmottak i hver region til oppstartsmøte og inviterte i tillegg barnefaglig ansvarlige på asylmottakene, skolefaglig ansvarlig i kommuner og fylkeskommuner, tilsatte på omsorgssentrene, IMDI og Bufetat.

Gjennomføring av nettverkssamlinger og kurs

I tillegg til oppstartsmøtene våren 2011, har NAFO gjennomført to nettverkssamlinger (høst 2011 og vår 2012) og ett kurs (vår 2012) i alle regioner. I det følgende beskrives innhold, gjennomføring og vurdering.

Nettverkssamlinger 2011

Følgende program ble gjennomført i de regionale samlingene i 2011:

10.00 - 10.15: Etablering av nettverket

10. 15 - 11.00: Barn og unge asylsøkere – hvem er de? v/ NAFO

11.15 - 12.00: Lover, regler og tilskuddsordninger v/ Fylkesmannen

12.00 - 12.45: Lunsj

12.45 - 13.45. Eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge asylsøkere v/ansatte i omsorgssentre, asylmottak, kommuner

14.00 – 15.00 Drøfting i grupper

15.15 - 15.45: Tilrettelegging av opplæring for nyankomne v/ NAFO

15.45 16.00: Oppsummering

Region vest, 6. juni 2011 på Radisson Bryggen Blu hotell.

Region vest består av tre fylker: Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Det finner 21 asylmottak i regionen og til sammen 31 kommuner som har barn og unge asylsøkere på skoler.

På nettverkssamlingen var det 58 deltakere, fordelt slik på enheter og stillingskategorier: 18 mottaksledere/nestledere (10 fra Hordaland, 5 fra Rogaland 3 fra Sogn og Fjordane), 27 representanter fra skoleetaten i kommunene, både skoleeiere og skoleledere (12 fra Hordaland, 9 fra Rogaland og 4 fra Sogn og Fjordane), 2 representanter fra Hordaland fylkeskommune, 4 representanter fra Fylkesmann i Hordaland, Sogn og Fjordane og Rogaland, 1 fra Hero kompetanse, 1 fra Rokkansenteret, 3 fra UDI-regionskontor vest, 2 fra KD.

Regiondirektør UDI vest holdt innlegg om lokalsamfunnsarbeid. En representant fra Fylkesmannen i Rogaland holdt innlegget om lover og regelverk. NAFO holdt de øvrige innleggene.

Deltakerne arbeidet i grupper, og diskuterte hvordan de best kunne organisere nettverksarbeid og behov for kompetanseheving. Flere deltakere på møtet (særlig de fra Hordaland) opplevde at det er et godt samarbeid mellom mottak og kommuner. Øvrige ønsker og behov ble oppsummert fra samtalen:

- Ønske om at NAFO organiserer regionale konferanser.
- Ønske å høre om gode eksempler på opplæring og samarbeid i regionen.
- Behov for kompetanseheving innenfor området opplæring av minoritetsspråklige elever og elever i asylmottak spesielt.
- Ønske om å slå sammen kurs og nettverk og bruke to dager til gjennomføring av dette våren 2012.

Region Oslo og Akershus, 24. oktober 2011 på Rica Holberg hotell.

På nettverkssamlingen var det 27 deltakere. Det var representanter til stede fra både mottak og kommune i Vestby, Eidsvoll, Bærum, Skedsmo, Asker og Ås. Fra Oslo møtte to representanter fra Brenneriveien og Vogts gate statlige mottak, men ingen fra kommunen. I tillegg deltok Bufdir og Bufetat på møtet. UDI meldte forfall.

Representanten fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus holdt innlegget om lover og regelverk. Representanter fra Eidsvoll omsorgssenter og fra Bjørnebekk statlige mottak holdt innlegg om eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge asylsøkere. Den pedagogiske rådgiveren ved

omsorgssenteret og har mye kontakt med skolen. Det er viktig at det er en person på skolen som er koordinator og at det er en koordinator på omsorgssenteret. Det ble pekt på vergens oppgaver, og at det ofte blir på vanskeligheter når barnet overføres til en annen kommune og det lokale barnevernet og ny skole tar over. Denne overgangen er sårbar for barnet. Det ble videre lagt fram synspunkter på problematikk rundt taushetsplikt og opplysningsplikt når det gjelder godt samarbeid mellom mottak og kommune. Representanten fra Bjørnebekk kommunale mottak fortalte at en suksessfaktor når det gjelder samarbeid, er at mottaket har en styringsgruppe som består av alle etatsjefer i kommunen.

Oppsummering fra samtaler og gruppedrøftinger:

- Samarbeid er viktig og for at det skal bli bra, må man kjenne til hverandres område.
- Ønsker retningslinjer for samarbeid
- Nødvendig med tverrfaglige møter: PPT, barnevern, psykisk helse, skole, mottak
- Skolene må kjenne til asylsystemet, asylprosessen
- Kompetanse er viktig, både om skole og om asylprosessen
- Nødvendig med rutiner ved overføring fra mottak til kommunen
- Taushetsplikten stenger, viktig å se på dette versus opplysningsplikt

Region nord, 19. oktober 2011 på Clarion Collection Hotel Grand i Bodø.

Inviterte kommuner var: Alstahaug, Bodø, Hadsel, Hattfjelldal, Lødingen, Vefsn, Rana, Nesna, Saltdal, Narvik, Vågan og Vestvågøy. Det var 19 deltakere fra 8 av inviterte 12 kommuner og 9 av 12 asylmottak.

Representanten fra Fylkesmannen i Nordland holdt innlegget om lover og regelverk, og representanten fra Sjøvik omsorgssenter holdt innlegget om eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge asyløkere. De øvrige innleggene ble holdt av NAFO.

NAFO oppfordret deltakerne til å møtes og gjennomgå samarbeidsrutiner til neste nettverkssamling.

Tilbakemelding fra gruppedrøftingene om behov for kompetanse:

- informasjon om asylmottak og asylprosess
- Traumeforståelse, sorgreaksjoner
- metoder og pedagogikk i en flerspråklig klasse
- Kulturkompetanse
- Vansker med taushetsplikt
- Lover og regelverk

Det ble avtalt at neste nettverkssamling legges i forbindelse med kurs for lærere, skoleledere, skoleeiere, PPT, ansatte i mottak og omsorgssentre. Nettverket ble oppfordret til å delta begge dager, og datoene ble satt til 19. april i Bodø: Kurs for lærere, skoleledere, PPT, nettverket og 20. april i Bodø: Nettverkssamling for skoleeiere og asylmottak.

Region nord, 20. oktober 2011 på Radisson Blu hotell i Tromsø.

Inviterte kommuner var: Alta, Vadsø, Lenvik, Storfjord, Skånland, Tromsø, Kvæfjord, Harstad, Målselv, Bardu, Salangen. På nettverkssamlingen var det 25 deltakere fra 7 av inviterte 11 kommuner og 8 av 11 asylmottak.

Representanten fra Fylkesmannen i Troms holdt innlegget om lover og regelverk, mens representanten fra Søvik omsorgssenter holdt innlegget om eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge asylsøkere. De øvrige innleggene ble holdt av NAFO.

Tilbakemelding fra gruppedrøftingene om behov for kompetanse

- Kunnskap om asylprosessen
- Bruk av tolk, utfordringer som gjelder taushetsplikt
- Traumeforståelse, sorgreaksjoner
- Vurdering av skolefaglige ferdigheter, eksempler på god praksis
- Profesjonalitet i møte med nyankomne
- Lover og regler

Det ble avtalt at neste nettverkssamling legges i forbindelse med kurs for lærere, skoleledere, skoleeiere, PPT, ansatte i mottak og omsorgssentre. Nettverket ble oppfordret til å delta begge dager, og datoene ble satt til 25. april i Tromsø: nettverkssamling for skoleeiere og asylmottak og 26. april i Tromsø: Kurs for lærere, skoleledere, PPT, nettverket m fl.

Region sør, 27. oktober 2011 på Tyholmen hotell i Arendal.

Region sør består av 4 fylker (Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark og Vestfold). NAFO inviterte representanter fra 18 mottak, 14 kommuner, fire fylker og UDI og IMDI til samlingen. Det var 34 deltakere påmeldt; 27 fra kommuner og mottak, 2 fra UDI Sør, 1 fra Fylkesmannen i Vest-Agder, 1 fra Fylkesmannen i Vestfold. Av de 27 påmeldte fra kommuner og mottak møtte 20.

Representanten fra Fylkesmannen i Vestfold holdt innlegg om lover og regelverk. Representanten fra Larvik læringscenter skulle holdt innlegg om eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge

asylsøkere, men var forhindret fra å komme. Filmen fra Kombinasjonsprosjektet om samarbeid om opplæringen til nyankomne minoritets elever mellom Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune ble vist i stedet for innlegget.¹ Fylkesmannens representant fortalte om prosjektet.

Representanten fra Nome statlige mottak fortalte om godt samarbeid i kommunen for elever i alderen 6-16 år. Hun mente det var for lite fokus på morsmålets betydning i opplæringsøyemed.

Deltakerne ble delt inn i tre grupper til gruppedrøftinger. Det var deltakere fra ulike kommuner i gruppene bortsett fra en gruppe med deltakere kun fra Telemark.

Oppsummering fra samtalen:

- Flere mente de hadde godt samarbeid, men at det er behov for skriftlige rutiner og innhold i samarbeidet.
- Barnevernet bør være med i samarbeidet.
- Flere har jevnlig møter med etatsjefene, og ønsker også UDI med i samarbeidet.
- Behov for å øke forståelsen og kompetansen om opplæring av minoritetsspråklige elever og forståelse for livssituasjonen til barn i asylmottak.

Det kom fram synspunkter på inndelingen av landet i UDI-regioner. Det er lange avstander for mange, og kan være en årsak til at flere inviterte ikke deltok på samlingen. Eksempelvis er Tinn er lenger unna Arendal enn Oslo.

Region indre Østland, 2. november 2011 på Høgskolen i Oslo og Akershus.

Inviterte kommuner var: Engerdal, Etnedal, Fredrikstad, Dovre, Drammen, Gjøvik, Grue, Hamar, Hemsedal, Hobøl, Hol, Kongsvinger, Moss, Nes, Ringeby, Ringerike, Ringsaker, Sel, Skiptvet, Stor Elvdal, Søndre Land, Vang, Vestre Slidre, Vestre Toten, Østre Toten, Øyer, Ål, Åsnes

Det var 36 deltakere av ca. 70 inviterte; herav deltok 9 av 28 kommuner, 9 av 25 asylmottak, 2 av 4 omsorgssentre, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Østfold.

Representanten fra Fylkesmannen i Østfold holdt innlegg om lover og regelverk og representanten fra Gjøvik kommune holdt innlegg om eksempler på godt samarbeid om opplæring for unge asylsøkere. NAFO holdt de øvrige innleggene.

¹ <http://www.skoleipraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/kombinasjonsprosjektet/>

Deltakerne ble delt inn i sju grupper, og drøftet samarbeid og kompetansebehov. Noen tilbakemeldinger fra gruppedrøftingene:

- Kommunen, mottak og skole har allerede rutiner for samarbeid på plass, men ønsker å systematisere dette ytterligere.
- Behov for kompetanseheving av de tospråklige lærerne. Tospråklige lærere må også få mulighet til å delta på kurs. Tospråklige lærere må i større grad delta i den ordinære opplæringen. Kunnskap om opplæring av elever fra språklige minoriteter må inn i den ordinære lærerutdanningen. Kommunen ønsker å invitere mottak og omsorgssentre til et samarbeid.
- Har behov for å utvikle en felles forståelse for arbeidet med mindreårige asyløkere.
- Ønsker forskningsbasert kompetanseheving innenfor områdene kulturforståelse og tospråklighet og språkutvikling.
- Informasjon fra skole til foreldre/foresatte er svært viktig. Ønsker å utvikle systematikk av rutiner og et forpliktende samarbeid om disse. Mer innsikt i lov- og regelverk. Informasjon til foresatte og omsorgspersoner om: rettigheter, kulturforståelse, språk, skole/foreldrerolle.
- Kompetansebehov: asylsituasjonen til barna, traumer, tverrkulturell kommunikasjon, lover og regelverk, flerkulturell forståelse.

NAFO oppfordret deltakerne til samarbeid fram mot neste nettverkssamling. Det er ønskelig at kommuner, mottak og omsorgssentre ser på områder innenfor skole og opplæring det bør samarbeides om. Utvikling og systematisering av rutiner, informasjon, kompetansebehov, kurs med aktuelle temaer. Neste nettverkssamling skal legges i etterkant av kurs for lærere, skoleledere, skoleeiere, PPT, ansatte i mottak og omsorgssentre, og ble berammet 12. april 2012: kurs og 13. april: nettverkssamling.

Region midt-Norge, 30. november 2011 på NOVA kurs- og konferansesenter i Trondheim.

Inviterte kommuner var: Grong, Hemne, Levanger, Meråker, Molde, Namsos, Steinkjer, Sunndal, Tingvoll, Trondheim, Ulstein, Vestnes, Volda, Ålesund

Det møtte 24 deltakere. Disse representerte 4 av 14 kommuner, 8 av 14 asylmottak, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Representanten fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal informerte om lovverk og rettigheter som gjelder for asyløkere og eller opplæring av alle minoritetsspråklige elever.

NAFO innledet om samarbeid mellom kommuner og mottak med å vise et eksempel fra Vinje kommune (en film fra TV2), som har fått Amnesty-prisen for godt integreringsarbeid. Deltagerne ble oppfordret til å gi eksempler på samarbeid i mottak og kommuner, og samtlige kommuner ga gode eksempler, og hadde allerede på plass mye samarbeid. Skriftlighet, system og kompetanseheving var temaer som flere ønsket å videreutvikle. Deltakerne ble delt i seks grupper for drøftinger. Noen tilbakemeldinger fra gruppedrøftingene var som følger:

- Behov for kurs med temaene: Bruk av morsmåslærer/tospråklig lærer og holdningsskapende arbeid
- Behov for utvikling av rutiner om hvordan etablere god kontakt og kommunikasjon og samarbeid mellom skole og hjem
- Behov for kompetanseheving om bruk av tolk
- Behov for samarbeid om rutiner og planer for overføring fra innføringsklassen/skolen til hjemmeskolen
- Behov for kompetanse om kulturforståelse og posttraumatisk stress
- Etablere leksehjelp på mottaket
- Oppstart skole så snart som mulig etter ankomst
- Behov for barnehage, SFO-tilbud og leksehjelp til alle barn
- I nettverkene kan man besøke skoler med god praksis, erfaringsutveksling
- Støtte og bistå foreldrene i foreldrerollen (myndiggjøring) – for eksempel slik at de vet hva som forventes av dem i oppfølgingen av sine barn (delta på foreldremøter osv.)
- Motivere de etnisk norske barna til å involvere seg/engasjere seg når det kommer nye barn på mottaket.
- De har opplevd å miste venner fra mottaket tidligere. Det kan synes som noen reserverer seg for å oppleve dette igjen. Godt informasjonsarbeid/holdningsarbeid blir viktig her.

Oppsummering fra drøftinger på nettverkssamlingene 2011

Gruppedrøftingene ga følgende tilbakemelding om behov for kompetanse:

- Informasjon om asylmottak og asylprosess
- Kulturkompetanse og tverrkulturell kommunikasjon
- Lover og regelverk
- Tospråklig og språkutvikling
- Bruk av tolk, utfordringer som gjelder taushetsplikt
- Traumer og sorgreaksjoner

- Vurdering av skolefaglige ferdigheter, eksempler på god praksis

Gruppesamtalene avdekket viktige områder det er behov for å arbeide videre med i kommunene:

- Samarbeidet er godt men det er behov for mer skriftliggjøring av rutiner, planer og avtaler
Det er behov for å utvikle en felles forståelse for arbeidet med mindreårige asylsøkere.
- Barnevernet bør delta i samarbeidet
- Nødvendig med tverrfaglige møter mellom PPT, barnevern, psykisk helse, skole, mottak
- Kompetanse om opplæring av barn i mottak og om asylprosessen
- Taushetsplikten stenger – viktig å se på dette versus opplysningsplikt
- Flere var opptatt av å involvere foreldrene i større grad.

Disse punktene ble tatt med som innhold på kurs og nettverkssamlinger våren 2012.

Nettverkssamlinger 2012

Våren 2012 gjennomførte NAFO sju regionale kompetansehevingskurs og nettverkssamlinger de påfølgende dagene. Kursene blir beskrevet i neste kapittel, og i det følgende gis en gjennomgang av nettverkssamlingene. Nettverkssamlingene var en videreføring av samlingene i 2011, og innholdet speiler ønsker og behov framsatt av deltakerne høsten 2011. Følgende program ble i hovedsak gjennomført i alle regioner (noen lokale endringer i programmet blir beskrevet):

9.30 – 9.45: Velkommen og visning av film fra «Skole i praksis» v/NAFO

9.45 – 10.30: Bruk av tolk v/ NAFO

10.30 – 10.45: PAUSE

10.45 – 11.30: Hjelpevergens rolle og oppgaver v/Norsk Folkehjelp

11.30 – 12.30: LUNSJ

12.30 – 13.15: Taushetserklæring til barnets beste eller verste, i lys av menneskerettigheter v/advokat Gro Hillestad Thune

13.15 – 14.45: Hva er gjort siden sist av godt samarbeid? Skoleeiere og mottaksledere

14.45 – 15.00: PAUSE

15.00 – 15.30: Veien videre

Region vest, 6. mars 2012 på Hotell Scandic Bergen City

På nettverkssamlingen deltok 21 personer hvorav: 9 fra mottakene, 1 fra IMDI, 1 fra UDI, 1 fra Norsk Folkehjelp, 3 representanter fra skoleetaten, 1 fra læringscenter, 2 fra Fylkesmannen i Hordaland, 1 fra Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og 2 fra NAFO.

Asylmottakene var godt representert, men det var langt færre som meldte seg på nettverkssamling fra skolesektoren. Det faglige innholdet på nettverkssamlingen var, som tidligere nevnt, satt sammen med utgangspunkt i meldte behov. Deltakerne ga NAFO positive tilbakemeldinger på innhold og gjennomføring. Her er noen eksempler:

«Flott erfaringsutveksling mellom skole og mottak.»

«Det ønskes mer konkret kunnskap for neste gang, f.eks. hva skal vi gjøre med disse barna?»

«Det ønskes informasjon om hva kommunene bruker midlene til.»

«Mye nyttig og god informasjon på alle temaer.»

Region Nord, 19. april 2012 på Rica hotell i Bodø

Følgende kommuner og asylmottak ble invitert: Alstahaug, Bodø, Hadsel, Hattfjelldal, Lødingen, Vefsn, Rana, Nesna, Saltdal, Narvik, Vågan og Vestvågøy.

På nettverkssamlingen var det 20 deltakere, 9 av 12 asylmottak, 8 av 12 kommuner

Følgende kommuner har deltatt i nettverk høst 2011 og vår 2012: Alstahaug, Bodø, Hadsel, Hattfjelldal, Vefsn, Rana, Saltdal, Narvik, Vågan og Vestvågøy. Ikke deltatt: Nesna og Lødingen.

Region Nord, 25. april 2012 på Radisson Blu hotell i Tromsø

Følgende kommuner ble invitert: Alta, Vadsø, Lenvik, Storfjord, Skånland, Tromsø, Kvæfjord, Harstad, Målselv, Bardu, Salangen

På nettverkssamlingen var det 10 deltakere fra 4 av 11 asylmottak og 3 av 11 kommuner.

Følgende kommuner har deltatt i nettverk høst 2011: Alta, Lenvik, Storfjord, Skånland, Tromsø, Målselv, Bardu og Salangen.

Følgende kommuner har deltatt i nettverk vår 2012: Vadsø, Alta, Tromsø og Storfjord. Ikke deltatt: Kvæfjord og Harstad.

Tema og oppsummering fra nettverkssamlingene i begge regionene i nord våren 2012

Samarbeidsforum: Mange kommuner forteller om et godt, fast samarbeid med jevnlig møter mellom mottak, grunnskole, flyktningetjenesten, barnehage og politi 2-6 ganger per år. Dette gir lav terskel for å ta kontakt og muligheter til å løse utfordringer på et tidlig stadium.

Skole: Mottakene og skolene forteller om godt samarbeid og god kontakt. Mottakene er spesielt opptatt av at skolene etablerer god kontakt involverer foreldrene som bor i mottak på lik linje med samarbeid med øvrige foreldre. Noen kommuner har gode systemer for informasjonsflyt mellom skole og mottak angående f eks lekser, leksehjelp og behov for utstyr.

Barnehage og SFO: Mottakene betaler barnehage for barn fra 4 år og oppover og er pålagt å ha barnebase for barn under 4 år. I noen kommuner betaler mottaket barnehage for alle barn fra 1-6 år. Det ble også gitt eksempler på kommuner som dekker SFO for barn i asylmottak. Skolene ser det som positivt for utvikling av norskferdigheter og integrering, at barna har et tilbud i barnehage og SFO.

Fritidsaktiviteter: Mottakene får midler for å dekke en del fritidsaktiviteter for barn. Noen kommuner har gode avtaler med idrettslag og frivillige organisasjoner og barna deltar på lik linje med andre barn i kommunen i idrett, kulturskole med mer.

Tolk: Flere kommuner forteller at språkassistent og tospråklig lærer ofte fungerer som tolk, men at også kommunens tolketjeneste benyttes. Foreleseren gjorde oppmerksom på roller og habilitet når man ikke bruker profesjonell tolk.

Taushetsplikt: Skolene og mottakene savner bedre informasjon fra helsepersonell angående barnas livssituasjon, men dette er ofte taushetsbelagt. Skolene opplever også at barn plutselig forsvinner fordi familien har fått endelig avslag og må reise, uten at det gis informasjon om dette. Advokat Gro Hillestad Thune framhevet at man kan be om samtykke til å bringe videre taushetsbelagt informasjon. En løsning kan være at barneansvarlig i mottakene ber foreldrene om samtykke for å bringe videre nødvendig informasjon, slik at skolen får mulighet til å ta avskjed og snakke med elevene om kompliserte ting i asylprosessen. I en av kommunene fungerte dette utmerket.

Inntak til videregående skole: Elever uten oppholdstillatelse har ikke rett til inntak i videregående skole. Fylkeskommunen og skolene kan likevel tilby skoleplass til slike elever. Det er store lokale forskjeller her. I noen kommuner får elever uten rett til inntak alltid plass i videregående skole. I andre kommuner er dette vanskelig og skjer sjelden. Mange kommuner med asylmottak er svært opptatt av dette problemet og ønsker å finne løsninger.

Region indre Østland og region Oslo og Akershus, 13. april 2012 på Litteraturhuset i Oslo

Nettverkssamlingen ble gjennomført på Litteraturhuset i Oslo, og region indre-Østland og Oslo/Akershus ble invitert samlet. Følgende kommuner og asylmottak og omsorgssentre i disse kommunene ble invitert:

Asker, Bærum, Ås, Vestby, Oslo, Eidsvoll, Skedsmo, Engerdal, Etnedal, Fredrikstad, Dovre, Drammen, Gjøvik, Grue, Hamar, Hemsedal, Hobøl, Hol, Kongsvinger, Moss, Nes, Ringeby, Ringerike, Ringsaker, Sel, Skiptvet, Stor Elvdal, Søndre Land, Vang, Vestre Slidre, Vestre Toten, Østre Toten, Øyer, Ål, Åsnes

Det deltok 38 personer fra 11 asylmottak, 2 omsorgssentre, 8 kommuner, 5 skoler, Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Østfold, KD og Regionalt ressurscenter om Vold, Traumatisk stress og Selvmordsforebygging (RVTS) deltok på samlingen.

Deltakerne ble delt inn i grupper, fortrinnsvis kommune og mottak fra samme område. Det ble delt ut drøftingsoppgaver og gruppene ble oppfordret til å snakke om det de var opptatt av i samarbeidet.

Noen tilbakemeldinger fra samtalen:

I Gjøvik har det vært arbeidet mye med å utvikle rutiner. Omsorgssenter, læringscenter og kommunen har faste møter fire ganger i året. Skoleeier tar ansvar for å innkalle. Det er nødvendig å sørge for å vedlikeholde rutinene. Det oppleves som positivt å ha et forum for å ta opp utfordringer og oppgaver, spesielt når vanskelige ting dukker opp. Møtene foregår annenhver gang på skole og omsorgssenter. Det lages halvårsplaner med faste møter, og dette fører også til kommunikasjon innimellom møtene. Skjemaet for samarbeid kan legges ut på NAFO's hjemmeside.

Hamar ble inspirert på forrige møte og har avtalt møter og er i ferd med å etablere et godt samarbeid. Bærum er også godt i gang med å etablere fast samarbeid.

På Ringerike møtes skole og mottak en gang i uken. De har en skriftlig samarbeidsavtale. Det er ønske om at dette nettverket kan fortsette.

Ytterligere tilbakemeldinger nettverkssamlingene:

NAFO fikk positive tilbakemeldinger på nettverkssamlingene, og at de ble oppfattet som svært nyttige. Flere deltakere savnet «sine» samarbeidsparter i kommunene. En målsetting med nettverkssamlingene var nettopp å etablere, eventuelt videreføre et samarbeid mellom skoleeier, skoler og mottak i samme område. Utvikling av gode lokale rutiner for opplæring, oppfølging og samarbeid var et viktig mål og noe deltakerne så som svært viktig og nødvendig. Flere ga

tilbakemelding om at de ønsket jevnlige samlinger med tilsvarende innhold. En dag er for lite tid, og det vil være behov både å få mulighet til å gå dypere inn i det faglige innholdet, og å møtes jevnlig for å få til en utvikling av praksis over tid.

Region sør, 19. april 2012 på Tyholmen hotell i Arendal

På grunn av liten påmelding til nettverkssamlingen (6 påmeldte), ble nettverkssamlingen og kurset slått sammen til en dag. Invitasjonen ble sendt til alle mottak i Vestfold, Telemark, Aust og Vest-Agder (totalt 18 mottak). Invitasjonen gikk til både til skoleeier og skoler (ca. 47 skoler) i følgende kommune med barn og unge i asylmottak: Larvik, Sandefjord, Stokke, Tønsberg, Arendal, Birkenes, Bygland, Grimstad, Farsund, Kristiansand, Kvinesdal, Lyngdal, Flekkefjord, Mandal, Lillesand, Tinn, Nome, Porsgrunn, Skien.

Det deltok 24 personer, herav: 7 lærere (Lillesand, Arendal, Porsgrunn), 3 skoleledere (Lyngdal, Farsund, Mandal), 2 fra PPT (Porsgrunn), 4 representanter for skoleeiere (Birkenes, Valle, Skien, Porsgrunn), 2 fra BUF-etat, 3 mottak (Arendal mottakssenter, Bygland, Nome), 1 representant fra Fylkesmannen (Aust Agder). Programmet var laget etter ønske fra samlingen høsten 2011, og etter endringer var følgende innhold:

- Asylprosessen v/ UDI.
- Bosetting i kommuner v/ IMDI
- Bruk av tolk v/ NAFO
- Vergens rolle v/ Norsk Folkehjelp
- Traumer og psykososiale vansker v/ RVTS Sør
- Tilpasset opplæring for nyankomne barn og unge v/ NAFO
- Flerkulturell forståelse og kommunikasjon v/ NAFO

Vurdering av gjennomføring:

NAFO mener at sammenslåing og endring av programmet førte til at det ble for mange innlegg, og opplevdes litt heseblesende. Deltakere fra skolene ga tilbakemelding om at det var nyttig og lærerikt å få mer innsikt i det som dreier seg om asylprosessen. Flere uttrykte også at det øvrige at innholdet var bra. Utfordringene i denne regionen har vært liten interesse og påmelding, spesielt på nettverkssamlingen. Regionen er for stor, og dette kan være noe av årsaken til lav påmelding.

Region Midt-Norge 27. april 2012 på NOVA kurs- og konferansesenter i Trondheim

Følgende kommuner og asylmottak i disse kommunene ble invitert: Grong, Hemne, Levanger, Meråker, Molde, Namsos, Steinkjer, Sunndal, Tingvoll, Trondheim, Ulstein, Vestnes, Volda, Ålesund. På nettverkssamlingen deltok 25 personer fra 8 skoler, 5 asylmottak, representanter fra 3 kommuner, Utdanningsdirektoratet.

Programmet var som beskrevet på side 13. Deltakerne ga en tilbakemelding om hva det var arbeidet med siden forrige nettverkssamling. Det var noe ulikt hva som var av samarbeid i kommunene, og noen av deltakerne hadde ikke deltatt på forrige nettverkssamling, og hadde ikke noe samarbeid å vise til. Deltakerne ble inndelt i 3 grupper og fikk drøftingsoppgaver. Det var høy aktivitet, og flere la avtaler for videre arbeid.

Ytterligere tilbakemeldinger fra deltakerne:

Flere ga NAFO svært positive tilbakemeldinger på innholdet og relevansen i programmet for dagen. Det ble ytret ønske om at NAFO måtte fortsette å organisere tilsvarende samlinger.

Kurs 2012

I forbindelse med nettverkssamlingene våren 2012, arrangerte NAFO kurs i sju regioner. Målgruppa for kursene var lærere, skoleledere, rådgivere, PPT og andre fagpersoner. Nettverket (skoleeiere, ansatte i omsorgssentre og asylmottak) ble også invitert til kursene og ble oppfordret til å delta begge dager. Følgende kursprogram ble gjennomført:

9.30 – 9.45: Velkommen og visning av film fra «Skole i praksis»

9.45 – 10.15: Asylprosessen v/UDI

10.15 – 10.45: Bosettingsprosessen v/IMDI

10.45 – 11.00: PAUSE

11.00 – 11.45: Flerkulturell forståelse og interkulturell kommunikasjon v/NAFO

11.45 – 12.30: LUNSJ

12.30 – 13.15: Traumer og psykososiale vansker v/RVTS

13.15 – 14.15: Tilpasset opplæring for nyankomne elever v/NAFO

14.15 – 14.30: PAUSE

14.30 – 15.15: Samarbeid mellom skole og foresatte ved asylmottak v/NAFO

15.15 – 15.30: Oppsummering v/NAFO

Region Vest, 5. mars 2012 på Hotel Scandic Bergen City

Det var 34 deltakere på kurset hvorav: 11 fra mottakene, 11 lærere, 1 IMDI, 1 UDI, 2 skoleetaten, 2 PPT, læringscenter, 3 Fylkesmannens utdanningskontor, 3 fra NAFO.

Asylmottakene var godt representert, men det var langt færre som meldte seg på kurs fra skolesektoren. Dette til tross for gjentatte oppfordringer til skolelederne via fylkesmennene og e-post til samtlige skoler og PPT-kontorer i kommuner med asylsøkerbarn. Det faglige innholdet på kurset var satt sammen med utgangspunkt i meldte behov. NAFO fikk flere positive tilbakemeldinger på innhold og gjennomføring. Her er noen eksempler:

«Veldig bra dag, spesielt innlegget til Sunil Loona var fantastisk!»

«Interessant og lærerikt.»

«Burde vært obligatorisk for kommuner med mottak.»

«Ville gjerne ha lignende kurs i kommunen.»

«Det ønskes mer om den psykososiale siden av barns opplæringssituasjon.»

Region Nord, 18. april 2012 på Rica hotell i Bodø

Følgende kommuner med alle aktuelle skoler og asylmottak i disse ble invitert til kurset: Alstahaug, Bodø, Hadsel, Hattfjelldal, Lødingen, Vefsn, Rana, Nesna, Saltdal, Narvik, Vågan og Vestvågøy

Det var 35 deltakere.

Region Nord, 26. april 2012 på Radisson Blu hotell i Tromsø

Følgende kommuner med alle aktuelle skoler og asylmottak i disse ble invitert til kurset: Alta, Vadsø, Lenvik, Storfjord, Skånland, Tromsø, Kvæfjord, Harstad, Målselv, Bardu, Salangen.

Det var 25 deltakere.

Tilbakemeldinger på kursene fra regionene i nord:

Alle tilbakemeldingene fra deltakerne var positive, og mente kursinnholdet var veldig bra. Mange mente at flere skulle vært på kursene, spesielt kommunens skolefaglige folk. Flere ønsker besøk av NAFO på skolen sin. Ellers ble det gitt uttrykk for at det var fint å få kjennskap til nettressurser og bli vist hvor man finner læremidler, kartleggingsverktøy mm. Det var spesielt bra respons på innleggene: «Lite eller ingen skolegang» og «Traumer og psykososiale vansker». Noen av kommentarene var som følger:

«Dette var et kjempebra kurs. Dette burde holdes for alle lærere og PPT. Tusen takk NAFO, dere gjør en kjempejobb.»

«Informativt og veldig inspirerende for arbeid med barn og unge.»

Deltakerne ytret følgende ønsker: Kursdagen kunne vært lengre og forelesningene kunne gått dypere inn i stoffet. Mange ønsket mer tid også til diskusjoner. Videre ønsket flere erfaringsutveksling mellom skoler, konkrete tips til hva lærere kan gjøre i klasserommet for elever med lite skolebakgrunn, mer om hvordan vi kan møte barn i skolen og ta hensyn til deres traumer og opplevelser, mer om tilpasset opplæring og tiltak i klasserommet.

Region indre Østland og region Oslo og Akershus, 12. april 2012 på Litteraturhuset i Oslo

Følgende kommuner og asylmottak og omsorgssentre i disse kommunene ble invitert:

Asker, Bærum, Ås, Vestby, Oslo, Eidsvoll, Skedsmo, Engerdal, Etnedal, Fredrikstad, Dovre, Drammen, Gjøvik, Grue, Hamar, Hemsedal, Hobøl, Hol, Kongsvinger, Moss, Nes, Ringebu, Ringerike, Ringsaker, Sel, Skiptvet, Stor Elvdal, Søndre Land, Vang, Vestre Slidre, Vestre Toten, Østre Toten, Øyer, Ål, Åsnes

Kontaktpersoner i kommunene ble også bedt om å spre informasjon direkte til alle skoler med elever fra mottak (slik at vi var sikre på å nå alle).

Det deltok 51 personer fra 11 skoler, 5 asylmottak, 2 ppt-kontor, 5 kommuner, RVTS, Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Østfold og KD deltok på kurs 12. april.

Tilbakemeldinger fra deltakere på kurs:

NAFO fikk svært positive tilbakemeldinger på innhold på kurset. Flere kommenterte at «dette burde flere ha fått med seg». Mange sa at de ble inspirert, og at de hadde fått nyttige tips til undervisning og samarbeidsrutiner. Flere ga tilbakemelding om at de ønsket jevnlig kurs og samlinger med tilsvarende innhold. En dag er for lite tid og det vil være behov både å få mulighet til å gå dypere inn i det faglige innholdet.

Region sør, 19. april 2012 på Tyholmen hotell i Arendal

Som beskrevet på side 16 og 17, ble nettverkssamling og kurs slått sammen til en dag p.g.a. liten påmelding.

Region Midt-Norge, 26. april 2012 på NOVA kurs- og konferansesenter i Trondheim

Følgende kommuner og asylmottak i disse kommunene ble invitert: Grong, Hemne, Levanger, Meråker, Molde, Namsos, Steinkjer, Sunndal, Tingvoll, Trondheim, Ulstein, Vestnes, Volda, Ålesund.

På kurset 26.04.12 deltok 35 personer fra 8 skoler, 6 asylmottak, representanter fra 3 kommuner, UDI, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Utdanningsdirektoratet.

Tilbakemeldinger fra deltakere på kurs:

Flere ga NAFO svært positive tilbakemeldinger på innholdet og relevansen i programmet. Det ble ytret ønske om at NAFO måtte fortsette å arrangere tilsvarende samlinger og kurs.

Samarbeidspartnere

I oppdragsbrev 35-10 presiseres det at «relevante aktører skal inngå i samarbeid om informasjon og veiledning». NAFO har Invitert flere med i samarbeidet om gjennomføring av prosjektet:

UDI var med i gjennomføringen av oppstartmøtene. UDIs regionskontor har i tillegg bistått med invitasjon til kurs og nettverkssamlinger og holdt innlegg om asylprosessen på kursene.

IMDI har deltatt på noen av nettverkssamlingene, og har holdt innlegg på kursene i alle regioner om bosettingsprosessen.

RVTS har deltatt bidratt med innlegg på kursene om traumer og psykososiale vansker.

Norsk Folkehjelp har deltatt på noen nettverkssamlinger og bidratt med innlegg på nettverkssamlinger om hjelpevergens rolle og oppgaver.

Fylkesmannens utdanningsavdelinger i alle fylker har deltatt på nettverkssamlinger og kurs, bistått med oppfordringer til kommunene om å delta på kurs og samlinger, og har holdt innlegg på oppstartmøter og nettverkssamlinger om lover og regelverk.

Vurdering av måloppnåelse

I rapportens forord (s. 3) nevnes prosjektets tre hovedområder:

1. Veiledning og informasjon
2. Etablere nettverk mellom kommuner og asylmottak og omsorgssentre
3. Utvikle og gjennomføre kompetansehevende kurs i alle regioner

Samtlige punkter er gjennomført. Når det gjelder *veiledningstelefon* og eget område på NAFO's hjemmeside med *informasjon* om barn og unge i asylmottak, så vil dette videreføres og stadig oppdateres.² Under punkt 7, *hjemmesider/informasjonsmaterieil* (s.5), står det at det i tillegg til telefonbistand, veiledning og nettside med veiledningsmaterieil, skal lages en ressursperm. Dette er ikke gjennomført. Foreløpig er det, som nevnt, etablert en nettside med relevant informasjon, materieil og gode eksempler. Ressursene her vil oppdateres og kunne endres etter behov. NAFO vil drøfte videre med Udir hva vi skal gjøre med dette materiellet.

Nettverk mellom kommuner og skoleeiere er etablert og nettverkssamlingene er gjennomført i 2011 og 2012 i sju regioner. Tilbakemeldingene fra samlingene er svært positive. Deltakerne har gitt utrykk

² <http://www.hioa.no/Om-HIOA/NAFO/Barn-og-unge-asylsoekere>

for at innholdet har vært lærerikt og nyttig, og at det er etablert samarbeidsrutiner i flere kommuner som følge av nettverkssamlingene. Flere har gitt tilbakemelding om at det er ønskelig at NAFO fortsetter å arrangere tilsvarende samlinger. NAFO har erfart at det har vært vanskelig å få flere til å delta på nettverkssamlingene. Invitasjoner har vært sendt til samtlige kommuner med asylmottak og til samtlige asylmottak med barn og omsorgssentre. Til tross for gjentatte oppfordringer til påmelding, både på e-post og telefon (fra NAFO, UDI, Bufetat og Fylkesmenn), har påmelding og deltakelse i enkelte regioner vært lav, spesielt fra skoleeierrepresentanter.

Kompetansehevende kurs har vært gjennomført i sju regioner i 1012. Tilbakemeldingene fra deltakerne på kursene har vært positive. Innholdet har vært relevant og gitt lærere, skoleledere og ansatte i PPT informasjon om minoritetsspråklige elever som bor i mottak og omsorgssentre, og praktiske tips til pedagogisk tilrettelegging for denne elevgruppa. Ansatte i mottak har fått nyttig informasjon om opplæring og tips til samarbeid og oppfølging. Flere av deltakerne på kurs har ønsket mer tid til fordypning innenfor de ulike temaene som har vært belyst, og gitt uttrykk for at NAFO fortsetter å holde faglige kurs. Mange har gitt uttrykk for at de hadde forventet at flere hadde deltatt på kursene. NAFO har sendt kursinvitasjon til samtlige kommuner med barn i asylmottak, og bedt skoleeier og Fylkesmenn bistå i å spre informasjon om kursene til aktuelle skoler. I invitasjonene til samlingene har målgruppen og hvem som kan dra nytte av å delta blitt presisert. Allikevel var påmeldingen til kursene lav og langt flere var forventet påmeldt.

Behov for videreføring og veien videre

Som beskrevet tidligere i denne rapporten, er det meldt behov både for nettverkssamlinger med større deltakelse, samt for flere kompetansehevende kurs og deltakelse fra flere skoler og skoleeiere. NAFO har reflektert over hva grunnen kan være til forholdsvis lav deltakelse på enkelte kurs og nettverkssamlinger. Vi antar et det kan være flere årsaker til at flere som var invitert ikke deltok:

- **For store regioner** har vært kommentert som en grunn fra flere. Lang reisevei for å nå samlingene, har gjort at flere har vegret seg fra å reise, både grunnet tid og økonomi.
- **Nye nettverk** og samarbeid mellom aktører som tidligere ikke har samarbeidet, tar tid å etablere. Kun to nettverkssamlinger kan dermed være for kort tid til at strukturer og rutiner har etablert seg og vil fortsette uten NAFO's deltakelse og koordinering.
- **Mangelfull informasjonsflyt.** NAFO har fått tilbakemelding fra flere ansatte i skoler med elever fra asylmottak, at de ikke har fått informasjon om kursene og at de gjerne ville ha deltatt. Av ulike årsaker har dermed informasjon ikke gått videre til målgruppen for kursene.

NAFO ser at det kan være nyttig å få hjelp å be skoleeiere kartlegge kompetanse og vurdere behov for kompetanseheving innenfor dette feltet i de ulike kommunene. Dette vil gi en mulighet til å skreddersy innhold i samlinger og kurs slik at det imøtekommer behovet i de ulike regionene.

Videreføring av nettverk

Nettverkene beskrevet i denne rapporten har som målsetning å styrke kompetansen blant mottaksledere og representanter for skoleetaten i kommunene knyttet til arbeidet med barn i asylmottak. Tilbakemelding NAFO har fått fra deltakere på nettverkssamlinger gjennomført i prosjektperioden, har vært at det er et behov for denne type nettverk og at det er et ønske om at det fortsatt inviteres til samlinger. Det foreslås at IMDI's seks regioner er utgangspunktet for møtene. Det forslås også at IMDI i samarbeid med UDI tar ansvar for møtene.

Tema som tas opp i nettverkene kan variere. Lov og regelverk hva gjelder opplæring og barn i asyl vil det være behov for at gjennomgås jevnlig. Også tema som tolk, verge, og barns rettigheter vil tillegges vekt. I tillegg vil det legges opp til erfaringsdeling og at gode eksempler kan legges frem, for eksempel gjennom å se filmer og ved at kommuner presenterer hvordan det arbeides, hvilke utfordringer man støter på og hvordan disse utfordringer løses.

Det vil være et mål at nettverkene får til gode diskusjoner og blir vitale møtesteder som inspirer og bidrar til kompetanseheving på tvers. Kommunene må selv definere hvilke behov de har for samarbeid og hvordan de kan dra nytte av hverandres erfaringer. Kommunene må utfordres til å være aktive i nettverkene og bidra kompetanseheving på tvers av deltakergruppen. Samlingene foreslås gjennomført 1 til 2 ganger per år.

Videreføring av kurs

Tilbakemeldingene NAFO har fått, samt NAFO's refleksjoner og erfaringer, viser at det er et fortsatt behov for kompetansehevende kurs om opplæring av barn og unge i asylmottak. Innhold i kursene som NAFO har gjennomført i prosjektperioden, har inneholdt følgende temaer:

- Informasjon om asylmottak og asylprosess
- Kulturkompetanse og tverrkulturell kommunikasjon
- Lover og regelverk
- Tospråklighet og språkutvikling
- Bruk av tolk, utfordringer som gjelder taushetsplikt

- Traumer og sorgreaksjoner
- Vurdering av skolefaglige ferdigheter, eksempler på god praksis
- Samarbeid med foreldre og omsorgspersoner

I en fortsettelse av kompetansehevende kurs, vil disse temaene stadig være relevante. Det vil være nye personer som deltar på kurs, og det vil også være mulig å utdype temaene mer.

Tilbakemeldingen på avholdte kurs var at innholdet var svært nyttig og relevant, og at det var behov for å bruke mer tid på de ulike temaene. Det kan lages en plan over en kursrekke med to temaer per kursdag og at det gjennomføres to kurs per år.

For at kursene skal bidra til utvikling og endring av praksis på den enkelte skole, er det ønskelig at det deltar flere fra hver skole (og helst også en fra ledelsen). Deltakerne på kurs bør få hjelp til å finne områder de skal utvikle og arbeide med på den enkelte arbeidsplass fram mot neste kurs. Det kan dreie seg om kartlegging av språklige og skolefaglige ferdigheter, benytte flere språk i opplæringen, rutiner for samarbeid med foreldre, samarbeid mellom mottak og skole, for å nevne noe. På neste kursdag kan det settes av tid til presentasjon fra noe av utviklingsarbeidet.

For å sikre videreføring av kompetanseutviklingen innenfor arbeidet med nyankomne elever (herunder asylsøkere og flyktninger) er det naturlig å benytte allerede etablerte strukturer.

Kompetanseutviklingen foreslår derfor videreført gjennom en styrking av NAFO's fylkesvise nettverk (hjulene). Disse nettverkene driftes av NAFO. Fylkesmennene, barnehage- og skoleeiere, UH og virksomheter på alle nivåer i opplæringssektoren er involvert i arbeidet. I de nettverkene der ikke skoleeiere eller skoler som har opplæring av asylbarn er representert, utvides nettverket med minst en skoleeier og virksomhet som har praktisk erfaring med slik opplæring. Disse fylkesvise nettverkene har jevnlig samlinger med kompetanseheving og erfaringsspredning. I alle landets fylker fungerer fokusvirksomhetene (utvalgte barnehager og skoler) som «fyrtårn» som sprer kompetanse og erfaringer fra vellykket pedagogisk praksis videre til skoler og barnehager i egne fylker.

De fylkesvise nettverkene fungerer som planlegger, igangsetter og koordinator av kompetansehevingen, og det satses spesielt på temaer som er relevante for ledere og lærere som har ansvar for denne sårbare elevgruppen.

Skoleeierrepresentanten i nettverkene i samarbeid med skoleleder som har asylelever, får, gjennom en særskilt satsing på utvikling av dette feltet, ansvar for å arrangere etterutdanningsvirksomhet. NAFO og FM har sentrale roller som støttespillere for skoleeierne og skolene i dette arbeidet.

Erfaringsmessig vil det være formålstjenlig at etterutdanningen foregår gjennom en kombinasjon av faglige samlinger (kurs) og nettverksarbeid der skoler med asylelever kan utveksle erfaringer.

Det vil være en målsetting å involvere UH-sektoren i etterutdanningsvirksomheten.

Videreføring av kompetansehevingen som ble startet opp i 35-10 vil følgelig kunne foregå gjennom etablering av egne fylkesvise kompetansenettverk bestående av skoler med asylelever.

Oppdrag 35-10 har i perioden 2010-2012 hatt som målgruppe barn og unge i skolealder, deres foreldre, ansatte i skoler, PPT, asylmottak og omsorgssentre. NAFO anser også barn i førskolealder som en viktig målgruppe for en videre satsing. Tiltak på mottak for barn og foreldre i førskolealder, tiltak og kompetanseheving for ansatte i åpne barnehager, ordinære barnehager, asylmottak med barn i førskolealder vil også være viktige grupper i satsing på videre kompetanseheving og samarbeidende nettverk.

Litteratur

NOU 2010: 7 *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet.*

Raundalen, Magne og Schulz, Jon-Håkon 2006: *Krisepedagogikk.* Universitetsforlaget AS. Oslo.